

ВЛАДЕТА ЈЕРОТИЋ

## ШТА ЈЕ СА „ДРУГИМ ТЕЛОМ” ЧОВЕКА?

У свом новијем роману *Друго тело*,<sup>1</sup> наш свестрани писац Милорад Павић улази смело (и шаљиво) у најзамршеније питање физике и метафизике — у постојање *другог тела*. Присећајући се садржаја ранијих писанија Милорада Павића,<sup>2</sup> нисам изненађен његовим садашњим куцањем на „велика врата” филозофских и религиозних питања човека и света. Он то, уосталом, и сам тачно каже када на питање Анђелке Цвијић, откуда бављење „другим телом” Исуса Христа, одговара: „Сваки човек се бави овим темама. Сваки човек би волео да сазна хоћемо ли после смрти имати друго тело као што га је имао Христос и као што нам је прорекао.”

Наговештаја занимања за метафизичке проблеме било је и у ранијим Павићевим романима; поигравање са појмом времена у роману *Предео сликан чајем*, или у роману *Последња љубав у Царибраду*, када на осмом кључу или карти, названој *Снага*, вереник понавља вереници, и она њему, речи: „Сети ме се! Прстен је чедност која се обнавља.”

У првом делу романа *Друго тело*, наш аутор се враћа на прстен,<sup>3</sup> овога пута на камени прстен, који у заједници са чаробном мантром из једне специјалне чаше и „Госпиним сузама”, може да упути чаробњака (или чаробњаковог ученика) на откривање тајне. Које тајне? Другог тела или знања после смрти, још тачније, знања о будућности.

<sup>1</sup> Милорад Павић, *Друго тело*, побожни роман, Ново, допуњено издање, издавач Evgojunt, Београд 2008.

<sup>2</sup> Писанија: „калуђерско скупљање милостиње за цркву” (у *Речнику* др Милоша Московљевића).

<sup>3</sup> „Сваки узани, округао шупаљ предмет” — у поменутом Московљевићевом *Речнику*.

Шта ће човеку знање о будућности? Хришћанско учење говори о „седам смртних грехова” којима човек најчешће подлеже у току живота; али сваки од тих седам умножава се са седам пута седам (може и до седамдесет) — искушења тога једног греха. Гордост би била први и најтежи грех, већ и због никад заборављеног Луцифера који пре човека сагреши — због гордости и зависти (каже се, на изненађујуће мало места, у Старом завету).

Неодољива чежња, жеља, али и похлепа човека да сазна: *шта ће бити*, мора да спада у грех гордости. Магијско чарање, разне мантре (магичне формуле), гледање у кристал — огледало (искушење кроз које пролази — ако само пролази! — сваки нарцис), а тек астрологија (!), али и прекогнитивни снови и разне друге парапсихолошке (паранормалне) заврзламе — заокупљају громовитог човека откада зна за себе. Зашто не би ова стваралачка заокупљеност походила и радозналост „играча на жици” Милорада Павића?

Али (поново): шта ће човеку знање о будућности? Та, оно би га сломило, било да неки човек сазна истину или лаж о својој будућности. Јер и једно и друго је могуће. Зна ову истину о кобном човековом „знању” о будућности и наш писац, али његова стваралачка радозналост нема граница. Зашто би му о овој стваралачкој машти судили, када сам пророк Исаија (да ли први, други или Tritriton Исаија?) вапи за истином овако: „Нека дођу и нека нам објаве шта ће бити; објавите нам шта је прво било, да промислимо и познамо шта ће бити иза тога; или кажите нам шта ће бити унапредак” (Исаија, 41, 22).

А зашто се не бих упитао: Да ли је можда могуће нешто стварно сазнати о будућности? Како би се онда односили међусобно Промисао, нужност и случај? Сви велики хришћански филозофи говоре нам о слободи воље коју је Бог наменио човеку, препознао човек у себи ту слободу или не. Ако прихватимо истинско постојање слободе воље у човеку, уз све дужно поштовање и знање о неизбројивом низу нужности која прати човеков живот, све од рођења, и пре рођења (пренатално доба и наслеђе!), зар није онда у тој препознатој и цењеној (јер од Бога долази!) слободи, и наша будућност?

Занимљив и дубок руски религиозни филозоф из 19. века Николај Фјодоров писао је да апокалиптички крај човека и човечанства не зависи само од Бога, већ и од човека, који може да убрза или успори, једном у будућности, неминован крај наше Земље.

Нашем писцу у роману о коме пишемо, стало је до нечег дубљег и значајнијег него што би било знање о мојој, твојој, нашој народној и наравно, сопственој будућности. Он је и та-

ко показао у првом делу романа да маестру Ђеремији није пошло за руком да ишта сазна о својој будућности, иако је имао у рукама алхемијске елементе: камени прстен, Госпине сузе и чашу са магијском формулом. Његов живот се завршио нагло смрћу, неважно је да ли је била насилна или самоубилачка.

Оставимо се зато прорицања будућности, а посветимо се — што писац од почетка романа чини — тражењу (истраживању) Другог тела. Можда ће нам оно нешто збиља шапнути, оно право, о будућности, наравно оностраној.

За мушкарца вечна је тајна и неодрљива привлачност уласка у жену, и симболично и буквално (улазак у „то непознато”, и за саму жену тајанствено) и — улазак у Тајну живота после смрти. Мноштво је познатих, испробаних и непознатих и још неиспробаних путева, узалудних продора у тајну Другог тела, а и „другог тела”. Као што смо видели маестро Ђеремија је платио главом онај гаталачки пут. Када Бог није подарио човеку дар прорицања (као у израелских пророка, и не само код ових), онда се јадан човек, вечити трагалац — Ахасвер, Холанђанин луталица; Фауст, Дон Кихот и Хамлет као три стална архетипа трагача хришћанског Запада — окреће гатању, врачању, по правилу са рђавим исходом, обострано. И још једном, маестру Ђеремији нису помогле „Госпине сузе”, јер то нису биле истински проливане сузе Девике Марије над својим мртвим сином. Да би ове Маријине сузе деловале, оне се не смеју мешати са каменим прстеном, макар се он звао „камен мудрости” (Кола мудрости — двоје лудости!), али ни са „чаробном мантром”, моћном формулом, само на изглед, молитвом.

Несрећа је за човека што хоће све да смеша (синоним ове речи је — побркати): камени прстен (не заборавимо да је прстен „узан, округло и шупаљ предмет” — дакле, опет, тајанствено Жене) неку тамо сумњиву мантру, додуше, и стих из чаше. Номо creator ствара стихове, божанске, када је инспирацију захватио из Чаше (евхаристије), или из купљене, већ одавно потамнеле чаше ђаволове.

Док не стигнемо (ако уопште стигнемо) до стварног Другог тела, наш фантазматичко-фантастичан (није исто!) писац, Милорад Павић, у једном сну који прича својој жени, преобразио се у женско. „Сањао сам да сам се претворио у своју жену, у тебе.”

Тако је, браво Милораде Павићу! Сви, ми људи, мушко као и женско, и буквално и са Анимусом и Анимом, све док не упознамо „други пол” и у себи, далеко смо од правог Другог тела. Мушкарац мора да заволи Жену у себи, да би заво-

лео стварну жену, за жену је — све тако исто! Али, тако је и за аутентичног мистичара (мушког и женског) који не зна за полни додир са другим полом (мистичко венчање!)

Можда се најбоље приближавамо нашем Другом телу — ово слути наш писац — ако се позабавимо Христовим Другим телом после Његовог васкрсења. Свога вољеног учитеља нису познали у Другом телу, ни његови најближи ученици, па и вољена Марија Магдалена (она му је ипак била најближа, јер га је познала по гласу када је Исус после васкрсења изговорио: Марија!), хоћемо ли Га ми познати, овде или тамо? Овде, можда, само ако стекнемо Друго тело, али ко га од људи овде стекне? Тамо, можда, ако смо се овде својски трудили да Га стекнемо.

Можемо ли се надати да ћемо Друго тело открити у идучем земаљском животу, ако верујемо у реинкарнацију? Не вели то писац, позивајући се на један кинески текст. Зашто? Зато „што наше друго тело не остаје никад у истој временској равни са првим, овоземаљским нашим телом”. И мени се тако чини. Наравно само чини. Оставимо се зато, као хришћани (или на путу да постанемо хришћани) учења о карми и реинкарнацији — уколико такво учење не спасе некога ко хоће да се убије.

Шта ћемо са књигама које смо читали и писали, и још увек, нове и старе, читамо и пишемо? „Ми смо твоје друго тело. Ми, твоје књиге. Никаквог другог тела после смрти ти немаш и нећеш имати... Још тада сам схватио и другу поруку коју су ми преносиле моје књиге. Зашто су ми се враћале? То је значило да их ускоро нико више неће читати. И да ће и то моје једино друго тело умрети. Тада сам се вратио кући и почео први пут да сањам ђаволе.” Тачно, јер то и јесу била ђаволова искушења.

Што се Павићев роман ближи крају, све смо ближи неким суштинским питањима о животу и смрти, најпре из хришћанског угла постављена и „решавана”. Уосталом, у поменутом разговору Милорада Павића са Анђелком Цвијић, он јасно каже: „Мој роман почива на хришћанским основама, што је мало шире но што би се могло исцрпсти западноевропском цивилизацијском зоном.”

У разговору, превише интелектуалном (за Павићеве романе не толико типично!), мада посвећеном „последњим стварима”, патер Ружичка потврђује постојање другог тела позивајући се на апостола Павла који о њему искуствено говори; затим о два тела Исусова са којима се после васкрсења људима појављивао. А онда, по моме мишљењу оно најважније у целом Павићевом роману, па и у свим досадашњим његовим рома-

нима: „Ако је човек микрокосмос, огледало свемира, макрокосмоса, онда се и у свемиру огледа човеков лик, и он утиче на космос. Као и космос на њега. Сваки човек мења свемир онолико колико свемир мења њега... Или, ја можда, претерујем у својој ревности?” Никад не претерујемо када саопштавамо Другима *доживљену истину*, све једно што се она чини (али само чини) да је субјективна.

Друга истина већ делује као порука и гласи: „Човек још није овладао мистеријом Христа и истодобно своје земаљско тело са својим духовним телом у истом временском тренутку, у истој садашњици као Христос. Али Христос својим примером нас учи: погледајте, можете то и ви ако идете мојим путем, можете имати оба тела у истоме тренутку.”

Нема се шта више рећи, остало је ћутање, али не Хамлетово, већ тишина, Христова. Шта може још наш дивотни писац, Милорад Павић да пише за јуче, данас и сутра, када је већ изрекао (да ли и сам стигао?) до заједничке нам истине о Другом телу?! Нисмо без радосног очекивања да ће се Милорад Павић пети и попети спиралом — Енума Елиш.